

R. L. STEVENSON

ПЕКЕЛЪНА
ПЛЯШКА

Р. Д. СТИВЕНСОН

ПЕКЕЛЬНА ПЛЯШКА

ПЕРЕКЛАД З АНГЛІЙСЬКОГО

Wasył Cyhan

1316 N. Franklin St.

Philadelphia 22, Pa.

КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО

«ЗАГРАВА»

ГАЙДЕНАВ

R. L. STEVENSON
THE BOTTLE IMP

РЕДАКТОР В. СЛАВКО

ОБКЛАДИНКА Й МАЛЮНКИ
ХУД. В. ДОБРОЛІЖА

1947

Друкарня Кооп. В-ва «Заграда» в Гайдсенав
470128

Був на Гаваях один чоловік, якого я буду називати Кеаве, бо він ще живий і його справжнє прізвище треба тримати в тайні. Народився він недалеко Гонавнав, де лежать поховані в печері кості Великого Кеаве: Чоловік цей був небагатий, заповзятливий і сміливий. Він умів читати й писати не згірше за вчителя, був першорядним моряком і коло берегів Гамакуа стернував китобійним кораблем. Аж прийшла йому, нарешті, думка поглянути на великий світ та далекі міста і він сів на корабель, який ішов до Сан-Франціско.

Це, як відомо, прегарне місто, з величезним портом і надзвичайно багатою людністю. Особливо ж відзначається там узгір'я, забудоване чудовими палацами.

Ось на цьому узгір'ї ходив одного разу Кеаве з повними кишенями грошей, розглядаючи з приємністю пишні будівлі.

—Що за чудові тут будинки!—думав він. — І які щасливі мають бути люди, що живуть у них і що їм не треба сушити собі голову завтрішнім днем!

Роздумуючи так, він опинився перед будинком, який був, правда, менший від інших, але гарнесенький, як лялечка. Східці цього будинку відсвічували сріблом, а вікна іскрилися, немов діаманти. І Кеаве став і дивувався пишноті всього, що він бачив.

Стоячи так, спостеріг чоловіка, який споглядав на нього через таке прозірчає вікно, що Кеаве міг його бачити так добре, як видно рибу в чистій, над коралевим рифом, воді. Чоловік цей був уже пристаркуватий, з лисою головою та чорною бородою, на його обличчі знати було глибокий смуток і він тяжко зітхав. І виходи-

ло так, що коли Кеаве дивився на цього чоловіка, а той позирав на нього — вони заздрили один одному.

Нараз незнайомий посміхнувся, кивнув головою і дав знак пальцем Кеаве, щоб той увійшов. І сам зустрів його в дверях дому.

— Гарний мій будинок, що? — сказав чоловік і тяжко зітхнув. — Чи не хотів би ти потрудитися і поглянути на мої покої? .

І він провів Кеаве через увесь будинок, від льоху аж під горище, і нічого не знайшлося там, що не було б досконалим у своїй красі. Кеаве тільки дивом дивувався.

— Справді, — сказав Кеаве, — це чудовий будинок! Якби я в такому будинку жив, я сміявся б цілісінький день. Чого ж ви раз-у-раз зітхаєте?

— Нема причини — сказав незнайомий, — щоб і ти не міг мати дотемно такий, або коли хочеш, навіть і кращий будинок. Чи ти маєш трохи грошей?

— Я маю п'ятдесят долярів, — відповів Кеаве. — Алеж такий будинок коштує куди більше, як п'ятдесят долярів.

Незнайомий став підраховувати.

— Дуже прикро, що ти не маєш більше, — сказав він, — бо з цієї причини матимеш, можливо, колись клопіт. Але буде він твоїм і за п'ятдесят долярів.

— Що — будинок? — здивувався Кеаве.

— Ні, не будинок, — відповів незнайомий, — пляшка. Бо мушу тобі сказати, хоч я й видаюся тобі таким багатим та щасливим, але все моє багатство, і самий будинок, і цей сад, — усе чисто походить від пляшки, ні трохи не більшої за квартиру. Ось вона.

І він відкрив сховок і вийняв звідтіль круглу, пукату, з довгою шийкою пляшку. Її скло було біле, як молоко, з переливними, райдужних кольорів, пасмужками. А в її сере-

дивні щось таємничо мінилося, немовби тіні та відблиски полум'я.

— Оця ось пляшка, — сказав незнайомий. Коли ж Кеаве на це засміявся, він додав: — Не віриш мені? Спробуй тоді сам. Подивись, чи потрапиш її розбити.

Кеаве ухопив пляшку і почав шпурляти її об підлогу, аж поки не змучився. Та вона скакала, як дитячий м'ячик, і не розбивалася.

— От дивна штука! — сказав Кеаве. — А як поглянути на неї, чи торкнутися, так здається зі скла.

— Вона і є скляна, — відповів незнайомий, зітхаючи ще тяжче. — Але її скло було гартоване в пекельнім полум'ї. Нечиста сила сидить у ній, і це саме та тінь, яку ми бачимо, як там рухається, — так, принаймні, мені здається. Коли хтонебудь купить цю пляшку — сатана виконує його накази. Усе, що собі забажає — кохання, слава, гроші, будинки, такі, як ці, чи навіть такі, як ті — сад, — усе може бути його, аби ли-

ше захотів. Наполеон мав цю пляшку і завдяки їй став володарем світу. Та він продав її вкінці і — впав. Мав цю пляшку і капітан Кук, і з її допомогою знайшов дорогу до багатьох островів. Та він її також продав і — був забитий на Гаваях. Бо як тільки її продати, то її сила та опіка покидають людину, і коли ніхто не буває задоволений тим, що має — спіткає його нещастя.

— І все таки ви самі кажете, що хотіли б її продати, — сказав Кеаве.

— Я маю все, що хочу, але я старіюсь, — відповів незнайомий. — А є одно, чого сатана неспроможний зробити — він не може продовжити життя. І було б негаразд затаювати це від тебе — пляшка має ще одну ваду: коли людина помре перед тим, як вона її продасть, вона мусить праякнитися вічно в пеклі.

— Це справді таки вада, ще й яка! — скрикнув Кеаве. — Я не хотів би мати нічого спільного з цим лихом. Прожити я можу і без будинку, дя-

кувати Богу, але є одна річ, з якою я ніколи не можу погодитися, це — бути осудженому навіки.

— Зараз, зараз, друже, не гарячуй, — заспокоював незнайомий. — Все, що від тебе вимагається — це користатися помірковано з нечистої сили і продати тоді її комунебудь іншому, як роблю це я, та й доживати віку в розкошах.

— Добре, але я ось запримітив дві речі, — відповів Кеаве. — Поперше — ви увесь час безперестанку зітхаєте, як та закохана дівчина; а подруге — надто ж ви дешево продаєте цю пляшку.

— Чому я зітхаю, я тобі вже казав, — пояснив незнайомий. — Це тому, що моє здоров'я занепадає. А, як ти сам казав, помирати та йти до нечистого в пекло — неприємно для кожного. А чому я так дешево продаю? — мушу тобі ось вияснити, що пляшка має ще одну особливість. Колись давно, як сатана приволік її тільки на землю, вона була вельми до-

рога і насамперед була продана Прес-теру Джоу за багато мільйонів доларів. Але вона не може бути інакше перепродана, як тільки з утратою. Якщо ти продаси її за стільки ж, за скільки купив, вона вернеться до тебе знову, наче поштовий голуб. Ось чому ціна її на протязі сторіч увесь час падала, і тепер пляшка така надиво дешева. Я сам купив її в одного багатого сусіда з цього узгір'я і ціна, яку я заплатив, була тільки дев'ятдесят доларів. Тим то й продати я міг би її не дорожче, як за вісімдесят дев'ять доларів і дев'ятдесят дев'ять центів, але ні на цент більше, бо вона повернулася б до мене назад. Окрім того, є ще дві неприємні речі. Поперше—коли ти пропонуєш таку пляшку просто за якихось вісімдесят доларів, то люди запідозрять, що ти з їх глузуєш. А подруге—але з цим нема чого поспішати і я не потребую в це входити.. Але—пам'ятай, що продати її можна тільки за биту монету.

— Звідки я можу знати, що все це правда? — запитав Кеаве.

— Перевірити це частково можеш уже зараз, — відповів незнайомий, — дай мені твої п'ятдесят долярів, візьми пляшку і зажадай, щоб п'ятдесят долярів повернулися знов у твою кишеню. Якби так не сталося, присягаюсь на своє сумління, що продаж я скакую і поверну тобі гроші.

— Не дурите ви мене? — запитав Кеаве.

Незнайомий заприсягся, що говорить правду.

— Згода, я ризикну, — погодився, нарешті, Кеаве, — це ж не зашкодить. — І він виплатив гроші, а незнайомий вручив йому пляшку.

— Сатано в пляшці, — промовив Кеаве, — я хочу мати мої п'ятдесят долярів назад.

І справді — ледве встиг він вимовити ці слова, як його кишеня стала такою ж важкою, як і перед цим.

— Присяйбо! це справді чудова пляшка! — вигукнув Кеаве.

— А тепер — бувай здоров, мій друже, і нехай іде разом з тобою, а не зі мною і сатана! — сказав незнайомий.

— Зараз, почекайте! — запротестував Кеаве. — Досить цих жартів! Натя ось вашу пляшку назад!

— Ти купив її за меншу ціну, ніж я за неї заплатив, — відповів незнайомий, затираючи руки. — Вона тепер твоя і я зовсім не хочу тебе бачити.

При цьому він подзвонив на свого китайського слугу і звелів йому провести Кеаве з дому.

Коли Кеаве з пляшкою під пахвою опинився на вулиці, він почав розмірковувати: — «Якщо це правда про цю пляшку, я, можливо, зробив добрий інтерес, — думав він. — Але може незнайомий тільки обдурив мене?»

Насамперед він став лічити свої гроші. Було акурат сорок дев'ять до-

лярів американських і один чилійський.

— Це виглядає як правда, — говорив сам до себе Кеаве. — Тепер перевірю ще й інше.

Вулиці в цій частині міста були чисті, як корабельний поміст, і хоч був полудень, не видно було людей. Кеаве поклав пляшку в рівчак і сам пішов далі. Двічі озирався він назад — молочна, кругла, пуката пляшка була там же, де він її покинув. Він оглянувся третій раз і завернув за ріжок вулиці. Та ледве зробив це, як щось торкнуло його об лікоть, і — довга шийка пляшки знову стирчала так само, як і кругле черевце було запанане в кишеню його куртки.

— І це виглядає на правду, — сказав Кеаве.

Опісля купив він у крамниці коркотяг і пішов у безлюдне місце, в поле. Там спробував витягнути корок. Та хоч скільки разів він не закручував коркотяг, вискакував той зно-

ву назад, а корок був цілий-цілісінький, як перед цим.

— Це якийсь незвичайний корок, — сказав Кеаве, і раптом огорнув його якийсь острах перед цією пляшкою і він увесь затремтів і облився холодним потом.

Повертаючись до порту, він побачив крамницю, де якийсь чоловік продавав мушлі, старих поганських божків, старовинні ковані монети, картини з Китаю та Японії і всяку всячину, яку звичайно моряки приносили в своїх торбах. Тоді впала йому в голову одна думка. Він увійшов всередину і запропонував пляшку за сто долярів. Крамар спочатку висміяв його і давав п'ять. Але тому, що це справді була особлива пляшка, — таке скло не могло бути видута в якійнебудь із земних гут, так гарно просвічували барви з-під молочної білоти, і так таємничо мінилися всередині тіні, — після деякого торгу, згідно з звичаєм таких людей, крамар дав за неї шістдесят срібних

долярів і поставив пляшку на полицю посередині вітрини.

— «Отже, — подумав Кеаве, — я продав її за шістдесят, тоді як купив за п'ятдесят, — чи, правду кажучи, навіть ще дешевше, бо один з моїх долярів був чилійський. Тепер я побачу, чи справдиться ще одно».

Коли він повернувся на свій корабель і відчинив валізку, там лежала його пляшка — вона опинилася тут скоріше за нього.

Кеаве мав на кораблі товариша на ім'я Льопака.

— Що з тобою сталося? — запитав Льопака. — Чого ти так придивляєшся до своєї валізки?

Вони були самі в каюті і Кеаве, взявши з нього слово, що той нікому не скаже, розповів йому все.

— Це незвичайна справа, — сказав Льопака, — і я боюся, що через цю пляшку ти матимеш біду. Одно ясно — якщо ти вже справді нажив клопіт, то було б краще, якби принаймні і скористав з того. Обміркуй

добре, що хотів би від неї мати, дай наказ, і, коли станеться так, як ти хочеш, — тоді я сам відкуплю пляшку, бо я давно вже думаю про те, щоб мати свою шхуну і зайнятися торгівлею на островах.

— Моє бажання інакше, — сказав Кеаве: — мати гарний будинок з садом на узбережжі Кони, де я народився. Сонце світить тобі в двері, у саду — квіти, кришталеві вікна, на стінах картини, на столах вишивані скатерті, — одне слово — зовсім такий будинок, у якому я сьогодні був, тільки на один поверх вищий і з кружганком, як у королівському палаці. Ось там би жити без турбот і у веселоцях з приятелями та рідними!

— Добре! — сказав Льопака. — Вертаючись на Гаваї, заберемо її з собою, і, коли все те справдиться, що ти думаєш, тоді я відкуплю ту пляшку, як я вже казав, і придбаю собі шхуну.

Вони погодилися на тому, і в скорому часі корабель вертатис до Го-

нолюлю, везучи Кеаве, Льопаку і пляшку. Ледве вони ступили на землю, як на березі зустріли приятеля, що відразу ж почав висловлювати Кеаве співчуття.

— Я зовсім не знаю, з якої причини ти мені співчуваєш, — здивувався Кеаве.

— Як, ти ще не чув? — запитав приятель. — Твій дядько — такий добрий старічок — помер, а твій племінник — такий славний хлопчина — утопився в морі.

Кеаве огорнувся жалю, він став плакати і кричати, і забув за пляшку. Але Льопака задумався і по якійсь хвилині, коли біля Кеаве трохи вгамувався, промовив:

— Прийшло мені в голову — чи часом не мав твій дядько земельної власності на Гаваях в околиці Каї?

— Ні, — відповів Кеаве, — (не в Каї, але на гірських схилах, недалеко на південь від Гоокену.

— І ці землі будуть тепер твої? — запитав Льопака.

— Так, мої, — відповів Кеаве і почав ізнову плакати.

— Ні, — сказав Льопака, — герестань плакати. Спало мені на думку — чи не через пляшку все це сталося ? Бо ж там якраз добре місце для твого будинку.

— Якщо це так, — скрикнув Кеаве, то це був би зовсім негідний спосіб допомагати собі, спричиняючи смерть свояків! А втім, можливо, що це якраз так як ти кажеш, бо я уявляв собі цей будинок саме на такому місці.

— Будинок, певна річ, ще не збудований, — докинув Льопака.

— Ні, і навряд чи буде, — сказав Кеаве, — бо дядько мій, хоч і мав плянтації кави, айви та бананів, але з цього не буде там більше, як на достатнє прожиття. Решта ж землі — це — чорна лява.

— Найкраще, мені здається, їдьмо до адвоката, — порадив Льопака. — Мені крутиться все одна думка в голові.

Коли вони прийшли до адвоката, виявилось, що дядько останніми днями свого життя дуже забагатів і лишив по собі велику купу грошей.

— Ось і гроші на будинок! — скрикнув Льопака.

— Якщо ви думаєте ставити будинок, — сказав адвокат, — ось вам адреса нового архітекта, про якого розповідають надзвичайні речі.

— Щораз краще! — захоплювався Льопака. — Усе тут задалегідь приготоване. Нам залишається тільки й далі триматися того, що судила доля.

І вони пішли до архітекта, у якого на столі лежали вже готові пляни різних будинків.

— Ви хотіли б щось особливе? — спитав архітект. — Як вам, наприклад, подобається це? — і він вручив Кеаве плян.

Глянувши на плян, Кеаве голосно скрикнув, бо плян цей був найдокладнішим образом такого будинку, який він собі вимріяв.

— «Це якраз для мене, — подумав він. — Хоч і не дуже подобається спосіб, в який будинок цей мені приходить, та коли вже він мені судився, чому не взяти з поганим і доброго?»

І він сказав архітекторові все, що бажав, — як хотів би мати умебльованим свій будинок, які картини на стінах і оздоби на столах. І тоді запитав просто, за скільки б той узявся це все виконати.

Архітект поставив декілька питань, узяв перо і зробив обрахунок. Скінчивши, він назвав саме таку суму, яку Кеаве отримав у спадщину.

Льопака і Кеаве презирнулися і похитали головами.

— «Цілком зрозуміло, — подумав Кеаве, що цей будинок я матиму так чи інакше. Він приходить від нечистої сили, і я боюся, що не багато матиму з нього втіхи. Одно я знаю, що як довго ця пляшка буде в мене — я більше нічого не буду собі бажати. Але з будинком справа вже скінчена,

і чому ж, зрештою, не повинен я взяти і добре разом з поганим?»

Він договорився з архітектором і вони підписали угоду. Потім Кеаве з Льопакою сіли знову на корабель і попливли до Австралії, вирішивши ні в що більше не втручатися і залишити для архітекта та пляшки справу будування і впорядження будинку.

Подорож була пречудова, хоч Кеаве мусів увесь час стежити за собою, щоб, як собі прирік, не виявляти ніяких бажань і не користатися більше ні з яких послуг сатани.

Повернулися якраз вони в пору. Архітект сказав їм, що будинок уже готовий, і Кеаве з Льопакою закупили місця на кораблі «Голь» і попливли до Кони оглянути будинок і перевірити, чи все зроблене так, як хотів Кеаве.

Будинок стояв на гірському схилі і його добре було видно з моря. Над ним здіймався ліс попід самісінькі хмари. Униз терасами спадала чорна лява. Там лежали поховані стародав-

ні кораблі. Будинок був 'оточений садом, який цвів різнокольоровими барвами. По одній стороні був сад папаї, а по другій — хлібно - овочевих дерев; а перед будинком, в напрямі до моря, підносилася щогла і маяв прапор. А щодо самого будинку, то був він триповерховий з великими покоями і широкими бальконами на кожному. Вікна були з чистісінького, як вода, і ясного, як день, скла.

Покої прикрашали всілякого гатунку меблі. На стінах висіли у позолочених рамах образи, малюнки кораблів, різних боїв, найгарніших жінок і мальовничих краєвидів. Ніде в світі не було таких яснокольорових образків, як ті, що Кеаве знайшов на стінах свого дому.

А щодо різних оздоблень — вони були напрочуд гарні. Годинники з милозвучним дзвоном, скриньки-самограйки, фігурки, що кивали головками, книжки з малюнками, коштовна, з усіх сторін світу, зброя і най-

вигадливіші ігри для виповнення годин відпочинку самотньої людини. А тому, що ніхто не хотів би жити у цих покоях тільки для того, щоб по них ходити та на них дивитися, то й балькони були зроблені такі широкі, що населення цілого міста могло б на них вигідно розсістися. Кеаве замислився, котрий з них собі вибирати. Чи той іззаду, де повівав польовий вітерець і можна було споглядати сади та квіти, — чи балькон від чільної стіни, де можна було дихати морським повітрям і дивитися вниз на стрімкі стіни гір та бачити «Голь», шхуну, що пропливала раз на тиждень поміж Гоокеною та узгір'ям Пеле, збираючи дерево, айву та банани.

Все це оглянувши, Кеаве і Льопака посідали в залі.

— Ну, чи все так, як ти хотів? — запитав Льопака.

— Словами годі це й висловити. — відповів Кеаве. — Вийшло краще.

ніж я сподівався, і я більш як задоволений.

— Але одно ще треба мати на увазі, — сказав Льопака. — Усе це могло статися й само собою, і диявольська пляшка могла не мати з цим нічого спільного. Якби я тепер купив пляшку і після цього не дістав би шхуни, я засунув би руку у вогонь нізащо. Даю тобі моє слово, це правда, але все ж таки, думаю, ти не відмовиш дати мені більше доказів.

— Я дав зарік, що не буду більше брати ніяких подарунків, — сказав Кеаве. — Я й так вліз уже, як собака в розчину.

— Я не кажу про подарунки, — відповів Льопака. — Я тільки хотів би побачити самого сатану. Це не є ніякий подарунок і також нема в ньому нічого поганого. Та коли я хоч раз побачу його, я буду певний усієї справи. Тож згодься на це, і дозволь поглянути мені на сатану, а тоді —

тут ось гроші в моїй руці — я куплю пляшку.

— Я лише одного боюся, — сказав Кеаве, — сатана може бути дуже огидний, і коли ти глянеш на нього, то не захочеться тобі й пляшки.

— Я — людина слова, — сказав Льопака, — і гроші ось кладу на стіл.

— Ну, то добре, — згодився Кеаве. — Мені і самому цікаво. — Виходь же, сатано, дозволь хоч на тебе поглянути!

Ледь тільки це було сказане, як сатана висунувся з пляшки і знов миттю сховався, як ящірка.

Кеаве і Льопака сиділи, неначе закам'янілі. Вже добре звечоріло, поки котрийсь із них міг прийти до себе і промовити слово.

Тоді Льопака підсунув до Кеаве гроші й забрав пляшку.

— Я — людина слова, — сказав він, — і так має бути. Інакше не торкнувся б я цієї пляшки навіть і ногою. Добре, дістану я свою шхуну та ще пару доллярів у кишеню, а тоді позбудуся

цього сатани так скоро, як тільки зможу, бо, щиро кажучи, його вигляд мене просто прибив.

— Льопако, — сказав Кеаве, — не подумай про мене гірше, як є насправді. Я знаю — тепер ніч, дорога погана і стежка коло цвинтаря не є приємним місцем для такої пізньої подорожі, але — признаюся — що від того часу, як я побачив пику цієї чортяки, я не зможу більше ні їсти, ні спати, ні молитися, аж доки він не відійде від мене. Я дам тобі ліхтар, кошик на пляшку і візьми собі ще яку картину або щось таке, що тобі найбільше подобається в усьому моєму домі, тільки зараз же їжджай і почувуй у Гоокена у своєї Нагіни.

— Кеаве, — сказав Льопака, — багато хто взяв би тобі це за зле, особливо після того, як я зробив тобі приятельську послугу, — додержав слова і купив пляшку. Ніч, темрява, дорога коло цвинтаря, — все це вдесять разів має бути більш небезпечно для людини з таким тяжким гріхом

на сумлінні і з такою пляшкою під пахвою. Але я й сам такий переляканий, що не можу докоряти тобі. Отож, я поїду собі і буду молотися Богу, щоб ти знайшов щастя в своїм домі, а я мав успіх зі своєю шхуною, і щоб ми обидва кінець-кінцем попали на небо наперекір сатані та його плящі.

І Льопака сів верхи на коня і поїхав униз з гори. А Кеаве, стоячи на балконі, прислухався до стукоту кінських підків та придивлявся, як миготів вогник унизу на стежці, здовж урвищ та нечер, де лежали поховані небіжчики. І увесь цей час він тремтів, складав руки й молився за свого приятеля, і дякував Богу, що позбувся пекельної пляшки.

Наступний день був такий погожий і сонячний, а його будинок виглядав так гарно, що він зовсім забув про всяке страхіття.

Минав день за днем, а Кеаве проводив час у постійній радості. Його улюблене місце було на задньому

бальконі. Там він їв, і жив, і читав оповідання з гонолюльських газет. А як проходив бувало хто мимо, він запрошував його до себе, щоб похвалитися покоями та образами. Слава про його будинок пішла далеко і широко. Його називали «Ка - Гале - Нуї» — Чарівним Домом — у цілій Коні. Часом називали його і Ясним Домом, бо Кеаве тримав китайця, який цілими днями глянцював і чистив усе від пилу. Скло, позолота та образи виблискували, ніби дзеркала. А щодо самого Кеаве, то він не міг перейти через покої, щоб не заспівати, — так тішилося його серце. І як пропливали мимо кораблі по морю — він здіймав високо на щоглу свій прапор.

II

Так проходив час. Аж одного разу Кеаве вибрався у далекі відвідини до своїх приятелів у Каїлюа. Зустріли його там добре, але вже другого дня він попрощався так рано, як тільки міг, і хутко поїхав назад, бо його кортіло повернутися якнайскорше до свого гарного будинку. Опріч того ніч, що надходила, була ніччю, в яку на схилах Кони вставали старі небіжчики з гробів; а як він уже мав дочинення з нечистою силою, не було охоти зустрічатися ще й з мертвяками.

Недалеко за Гонавнав він спостеріг здалеку якусь жінку, що купалася при березі в морі. Виглядала вона на рослу, струнку дівчину, але він мало про це думав. Він бачив, як мая-

ла спочатку її біла сорочка, коли вона її одягала, а пізніше її червона хустка на голові.

Коли під'їхав ближче, вона саме скінчила вбиратися, відійшла від моря і в своїй червоній хустині стала на стежці. Вона була відсвіжена купанням і її очі вогко виблискували.

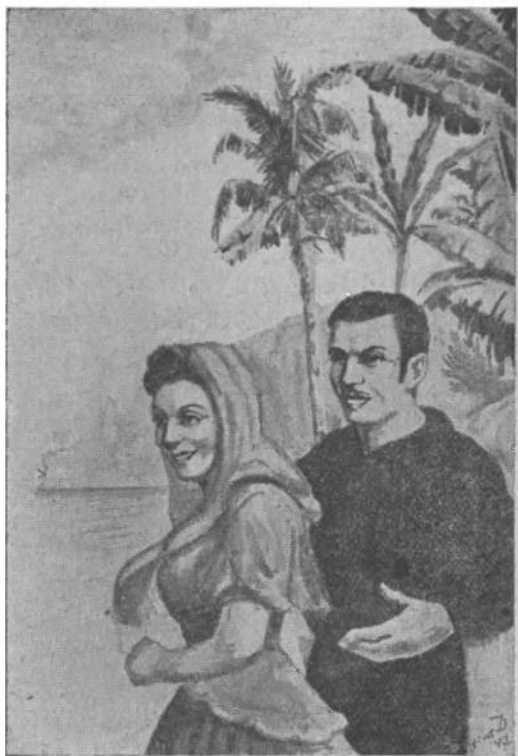
Довго не думаючи, Кеаве стримав коня.

— Я вважав, що в цій околиці я знаю кожного, — сказав він. — Чому ж я тебе не знаю?

— Мене звать Кокуа, дочка Кіано, — відповіла дівчина, — і я недавно лише повернулася з Оагу. А хто ти?

— Хто я такий, я тобі розкажу, — промовив Кеаве, злязачи з коня, — але не тепер. Бо спало мені на думку, що, якби ти знала, хто я, а можливо вже й чула щось про мене раніше, тоді не схотіла б зі мною щиро говорити. Але скажи мені передусім одну річ: чи ти вже заміжня?

На це Кокуа голосно засміялась.

— Ось про що ти питаєш! А чи ти сам жонатий?

— Присяйбо, ні, Кокуа, — сказав Кеаве, — і ніколи до сьогоднішнього дня про це й не думав. Але скажу тобі щирю правду: зустрів я тут тебе при дорозі, побачив твої, немов зорі, очі, і моє серце забилося до тебе в грудях. Так коли не хочеш мене, скажи це, і я поїду собі додому. Але коли думаєш, що я не гірший від інших молодиків, скажи так само і я заверну до дому твого батька і завтра поговорю з цим добрим чоловіком.

Кокуа не мовила ні слова, тільки дивилася в далечінь на море й тихенько сміялась.

— Кокуа, — почав знову Кеаве, — коли ти нічого не говориш, то я прийму це за згоду. Тож дозволь поїхати до твого батька.

Мовчки йшла вона попереду. Часом лише озиралася, і знов дивилася перед себе, закусивши устами краєчок своєї хустини.

Колі вони підходили до дверей

дому, Кіяно вийшов на веранду і голосно привітав Кеаве, назвавши його на ім'я. При цьому дівчина звела очі й глянула на нього, бо слава про Чарівний Дім дійшла була і до неї, а це справді була велика спокуса.

Цілий вечір провели вони разом, і дівчина в присутності батьків стала надзвичайно сміливою, жартувала з Кеаве і весело сміялась.

Наступного дня поговорив він з батьком, а опісля зустрів і саму дівчину.

— Кокуа, — сказав він, — жартувала ти зі мною цілий вечір. Час ще сказати, щоб я пішов собі. Я не хотів тобі відразу казати, хто я, бо я маю такий гарний будинок, і боявся, що ти будеш тоді забагато думати про цей будинок, а замало про людину, що тебе кохає. Тепер ти знаєш усе, і, коли хочеш мене бачити востаннє — скажи відразу.

— Ні, — сказала Кокуа.

Але тепер вона вже не сміялась,

ані Кеаве ні про що більше не допитався.

Так засватався Кеаве. Хутко це пішло. Та летить же хутко й стріла, а ще хутчій куля з рушниці, а все таки обидві вони можуть влучити в ціль. Справи пішли як скоро, так і далеко, і думка про Кеаве не виходила вже з дівочої голови. Вона чула його голос у плескоті хвиль, що билися об скелястий берег, і для цього молодика, якого бачила лише два рази, вона ладна була покинути батька й матір і свої рідні острови.

А Кеаве? — його кінь летів гірською стежиною над урвищами цвинтаря, а стукіт підків і голос Кеаве, що співав з утіхи, луною відбивалися від небіжчикових печер. Він приїхав аж до свого Ясного Дому і все ще співав. Коли сів на широкому балконі і почав їсти, то його китаець не міг надивуватися з свого пана, чуючи, як той співав із запханим ротом. Сонце зайшло в море і запала ніч, а Кеаве все ходив по балконах у світлі

ліхтарів і його спів далеко розносився з гір, дивуючи людей на кораблях.

— Я осягнув тепер верховину щастя, — говорив він сам собі. — Життя ліпшим не може бути! Все навколо йде до гіршого. Перший раз освітлю я покої і виупаюсь у моїй пишній ванні з гарячою і холодною водою, і буду спати в моїм любім ложі.

Китаєць дістав наказ, і йому прийшлося встати зі сну і розкласти вогонь. І коли він порався вниз, біля котлів, він чув над собою, як його господар — серед освітлених покоїв — співав і веселівся. Коли вода зогрілася, китаєць покликав свого пана, і Кеаве пішов у купальний pokій. І китаєць чув його спів, коли наповнював мармурову ванну, чув перерви у співі, коли він роздягався, аж раптом — спів урвався. Китаєць слухав, слухав, та й запитав Кеаве, чи все в порядку, і Кеаве йому відповів: «так!» і зведів іти спати. Більше не було чувати співу в Ясному Домі, і цілу ніч китаєць чув лише нестиха-

ючі кроки свого пана, які снував він кругом по бальконах.

А справа була ось в чому: коли Кеаве роздягнувся купатися, він зауважив на своїм тілі пляму, подібну до плям скелястого моху, і тому ось завмерла йому пісня на устах, бо він знав, що значить ця пляма, — він знав, що захворів на китайську хворобу.

І справді, кожному було б прикро дістати таку хворобу. І кожному було б дуже сумно покидати такий гарний, просторий будинок і бути засланому від своїх приятелів на північний берег Мольокаї, під кручі морського узбережжя. А що вже казати про таку людину, як Кеаве, який лише вчора зустрів свою кохану дівчину і яка лише цього ранку згодилася бути його.

Хвилину сидів він так на краю ванни, тоді зірвався з криком і в розпачі почав кидатися туди й сюди вздовж балькону.

— «Без жалю я міг би покинути

Гаваї, край моїх батьків, — думав Кеаве. — Легко покинув би мій високий з багатьма вікнами будинок. Без страху пішов би на Мольокаї до Каляупапа під кручі, щоб там жити далеко від своїх батьків, ділячи долю з нещасливцями. Але що злого я зробив, який гріх тяжить над моєю душею, що я мусів зустріти Кокуа, коли йшла вона ввечері з морського купання? Кокуа, ти причарувала мою душу! Кокуа, радість мого життя! Ніколи не зможу вже я з нею побратися, не зможу поглянути на неї, не зможу гладити її своїми кохаючими руками. — і це тому лише, це для тебе, о, Кокуа, виливаю я тут мої жалі!

Тепер бачите, що за чоловік був Кеаве, бо ж він роками міг би жити в Ясному Домі і ніхто б не довідався про його хворобу. Але він зовсім і не думав про це, коли мав покинути Кокуа.

І знову ж таки, міг би він побратися з Кокуа навіть і в такому стані, і так зробив би багато хто інший.

хто собаче має сумління. Але Кеаве кохав дівчину, як справжній чоловік, і він не міг би спричинити їй ніякої кривди, ані виставити її на небезпеку.

Десь по півночі пригадав він собі чортову пляшку. Вийшов у задній покій і згадав день, коли сатана вивірив з пляшки, і на цей спогад мороз пішов йому поза шкірою.

— «Страшна річ ця пляшка, — подумав Кеаве, — страшний сатана і страшна справа наражатися на пекельний вогонь. Але який інший рятунок залишається мені, щоб вилікуватися з хвороби і побратися з Кокуа? Як же. — думав він, — я не боявся сатани тоді, коли йшлося тільки про будинок, то чи ж маю боятися тепер, коли йдеться про Кокуа!?»

Спало тоді йому на думку, що якраз завтра пропливає мимо «Голь», вертаючись до Гонолюлю.

— Туди я мушу! — сказав він. — Я мушу побачитися з Льопакою! Бо

єдина надія, яка мені залишається, — це розшукати знову цю саму пляшку, якої я так щиро хотів позбутися.

Не міг він заснути ані на часинку. Їжа не йшла йому до уст. Надіслав він листа до Кіано, і в той час, як корабель мав приплисти, з'їжджав верхи на коні повз урвища цвинтарю. Падав дощ, кінь ішов тяжкою ступою. Він позирав угору в чорні отвори печер і заздрих небіжчикам, що спали там, вільні від усяких клопотів. Коли ж згадав, як день тому проносився тут чвалом, відчув себе ще більше пригніченим.

Так спустився він до Гоокони, де зібралося все навколишнє населення, як бувало звичайно перед прибуттям корабля. Під повітками, перед складами люди, посідавши, жартували та ділилися новинами. Але Кеаве не мав ніякого настрою до розмов. Він сів серед них і дивився, як падав дощ на хати та як хвилі

прибою пінилися серед скель, і смук гіркий стискав його за горло.

— Кеаве з Ясного Дому в поганому настрої, — говорили між собою люди.

І справді було так. Та й не диво!

Тоді приплив «Голь» і китоловний човен перевіз його на поклад. Задня частина корабля була повна гаоляубілих, що, як це було в їхньому звичаї, їхали оглядати вулькан. Середина була напхана канаками-тубільцями, а передня частина — дикими биками з Гільо та кіньми з Каю. Але Кеаве сидів осторонь усіх в своєму горі і дивився на будинок Кіяно.

Там стояв він, низько на березі, серед чорних скель, затінений кокосовими пальмами. А біля дверей було видно, не більше за муху, червону хустинку, що з мушиною рухливістю снувала сюди й туди.

— Ах, королево мого серця! — вихопилося йому з грудей. — Щоб здобути тебе, я заставлю свою душу!

Незабаром споночіло і в кабінах

засвітили світло. Гаоляу, згідно з своїм звичаєм, посідали грати в карти та пити віскі. Але Кеаве блукав по кораблю цілу ніч і цілий наступний день, і коли вони пропливали повз лягуну Мауї, або Мальюкаї, він все ще кидався, ніби дикий звір у клітці.

Надвечір вони перепливли Дзіямонд Гзад і прибули до пристані в Гонолюлю. Кеаве зійшов з народом і почав розпитувати про Льюпаку. Як він дізнався, Льюпака став власником шхуни — ліпшої на островах не було — і вибрався у небезпечну подорож до далеких Поля-Поля, чи Кагікі. Отже, від Льюпаки не можна було сподіватися ніякої допомоги. Кеаве згадав за його приятеля, адвоката в місті (не можу сказати вам його прізвища) і розпитав про нього. Кажали, що він рантом розбагатів і мав гарний новий будинок на березі Ваїкікі. Це напровадило його на одну думку і він гукнув візника та й поїхав до адвоката.

Будинок був новий - новісінький і

дерева в саду були ще не більші за патики, а адвокат, коли з'явився, виглядав, як дуже задоволена людина.

— Чим можу служити? — запитав адвокат.

— Ви приятель Льопаки, — сказав Кеаве, — а Льопака купив у мене одну річ, яку, думаю, ви могли б допомогти мені розшукати.

Обличчя адвоката відразу ж спохмурніло.

— Не буду вдавати, що я вас не розумію, пане Кеаве. — сказав він, — хоча це й погана справа, в яку не варто було б втручатися. Повірте мені, що я нічого певного не знаю, але все таки децю здогадуюсь, і якби ви розвідали в певному напрямі, я думаю, ви могли б децю про це допитатися.

І він назвав прізвище одного чоловіка: якого краще не повторювати.

Так ходив Кеаве цілими днями від одного до другого, знаходячи всюди нові будинки, нові карети і всюди

вельми задоволених людей, хоча, як тільки натякав на свою справу, на їхні обличчя відразу насувалася тінь.

— «Без сумніву, я натрапив на слід, — думав Кеаве. — Ці всі нові будинки і нові карети, і нова обстановка — дарунки сатани. І ці щасливі обличчя, це обличчя людей, що взяли собі багатство і позбулися проклятої речі. Коли я побачу бліді щокки і почую зітхання, тоді я знатиму, що пляшка вже близько.»

Нарешті, йому порадили зайти до одного білого на Британській вулиці. Підійшовши ввечері до дверей, він побачив добре вже знану картину: новий будинок, молодий садок, у вікнах електричне світло. Та коли вийшов власник цього будинку, почуття ядії разом зі страхом пронизали Кеаве. Перед ним стояв молодий чоловік, блідий, як труп, із запаленими очима, з розкуйовдженим волоссям і з таким виразом на обличчі, як у людини, що чекає на шибеницю.

— «Тут вона напевно!» — подумав Кеаве, і вже перед цією людиною не таїв ні хвилини своєї потреби.

— Я прийшов купити пляшку, — сказав він.

При цих словах блідий чоловік заточився і зіперся об стіну.

— Пляшку!?! — простогнав він. — Купити пляшку!?

Здавалося, йому забило дух. Він ухопив Кеаве під пахву, зтягнув в будинок і налив дві чарки вина.

— За ваше здоров'я! — сказав Кеаве звичаєм білих, у товаристві яких свого часу часто бував. — Так, — додав він, — прийшов купити пляшку. Яка тепер її ціна?

Чарка випорснула з пальців молодого чоловіка. Він дивився на Кеаве мертвими очима.

— Ціна? — простогнав він. — Ціна? Ви не знаєте ціни?

— Про неї ось я вас питаю, — відповів Кеаве. — Та чому ви так схвилювались? Щось погане з ціною?

— Вона значно впала з того часу, як була у вас, пане Кеаве, — промовив тремтячим голосом молодий чоловік.

— Добре, добре, — сказав Кеаве, — тим менше мені прийдеться платити за неї. Скільки ж вона вам коштувала?

Молодий чоловік збілів, як полотно, і прошепотів:

— Два центи.

— Що!?! — скрикнув Кеаве. — Два центи!?! Алеж тоді продати її можете лише за один. А той хто купить її...

Слова завмерли йому на губах. Той, хто купив би — не міг би вже більше нікому її продати! П'яшка і нечистий мусіли б залишитися з ним аж до його смерті, а коли помре, вони зтягли б його у пекельний вогонь...

Молодий чоловік упав на коліна.

* — Змилюйтеся, купіть її! — благав він. — Я віддам вам усе моє багатство на додачу! Я не був при своїм

розумі, коли купував її за цю ціну. Я розтратив гроші у крамниці... І я пропав би... Я мусів би йти до тюрми...

— Бідолашний чоловіче, — сказав Кеаве. — Ви наражали свою душу на шалений ризик, щоб уникнути належної кари за свій ганебний вчинок. Але я, маючи перед собою велике кохання, не можу вагатися! Давайте пляшку! Решту — я певний — ви вже маєте приготовану. Ось вам п'ять центів.

Було так, як Кеаве припускав — молодий чоловік мав готову решту в шухляді. Пляшка перейшла в нові руки, і не встигли ще пальці Кеаве затиснутись на шийці пляшки, як він уже шептав своє бажання — бути здоровою людиною. І справді, коли прийшов до готелю, де він зупинився, роздягнувся перед дзеркалом, — його тіло було знову чисте і здорове, як немовляти.

І тут сталося незвичайне: щойно він побачив це диво, як раптовно

III

Коли Кеаве трохи опритомнів, він почув, що в готелі грає оркестра. Туди пішов він, бо боявся залишатися самотнім. Там походжав серед веселих людей, слухав музику, дивився на капельмайстра Бергера, що вибивав такти, і, одначе, весь час чув гуготіння полум'я і бачив огонь, що палає у пекельних нетрях. Нараз оркестра заграла «Гікі-ао-ао». Це була пісня, яку він співав разом з Кокуа, і з цією мелодією знову повернулася до нього відвага.

— «Сталося, — думав він, — і нехай я ще раз візьму добро разом з лихом.»

Першим кораблем повернувся він на Гаваї, і так скоро, як тільки було можливо, одружився з Кокуа і заб-

рав її на гірський схил у Ясний Дім.

Тепер з ними було так, що коли вони були разом, то серце Кеаве було спокійне. Як тільки, одначе, він залишався сам, його охоплювало почуття жаху і він чув гуготіння полум'я і бачив вогонь, що палає в пекельних нетрях. Дівчина всією душею була віддана йому. Один його погляд — і серце тріпотіло в її грудях, і рука її стискала його руку. І вона була така струнка від волосся на голові до нігтів на пальцях ніг, що ніхто не міг без приємности дивитися на неї. Вона була надиво лагідної вдачі і завжди мала ласкаве слово. Співами сповнена була її душа, і коли ходила вона по Ясному Дому, ніби сяйвом опромінювала всі три поверхи, і щебитала, ніби пташка. І Кеаве дивився на неї і слухав її з захватом. А пізніше, лишаючись насамоті, плакав і побивався, згадуючи про ціну, яку він за неї заплатив. А потім мусів витирати очі, вмивати обличчя і йти і сидіти з нею

на просторому бальконі і приєднуватись до співу і, з наболілою душею, відповідати на її усмішки.

Та прийшов день, коли сповільнилася її хода, коли затих її спів, і тепер уже не один Кеаве плакав насамоті, але обоє відлучалися одне від одного і сиділи на протилежних бальконах, розділені усією широчінню Чарівного Дому. Кеаве став такий зажурений, що не помічав переміни і був навіть радий, що мав більше часу сидіти насамоті і, не прикриваючи веселим виразом обличчя страшний біль серця, розмірковувати над своєю долею.

Та одного разу, проходячи через покої, почув він якесь ніби дитяче схлипування. Це була Кокуа, яка плакала, припавши лицем до підлоги балькону.

— Не диво, Кокуа, що ти плачеш у цьому домі, — сказав він. — Я готовий віддати свою голову, щоб, принаймні, ти була щаслива.

— Щаслива! — скрикнула вона.
— Кеаве, коли ти сам жив у своїм Яснім Домі, ціла околиця вважала тебе за щасливу людину, пісня і сміх були на твоїх устах, твоє лице сяяло, немов ранішнє сонце. Тоді ось ти одружився з бідною Кокуа, і самому лише Богу відомо, що в мені є поганого, — але з того дня ти перестав усміхатися. Ах! — плакала вона, — чого ж мені бракує? Я ж думала, що я красива, і я знала, що я тебе кохаю. Чого ж мені не виста-чає, що я так засмутила свого любо-го мужа?

— Бідна моя Кокуа. — сказав Кеаве. Він присів біля неї і хотів був узяти її руку, але вона поспішно випручала її. — Бідна моя Кокуа, — сказав він знов. — Моя ти маленька, мся люба! А я весь час думаю про те, щоб охоронити тебе! Добре, будеш знати все! Тоді, принаймні, зрозумієш, як дуже кохав тебе колись той, що пішов наперекір навіть самому пеклу, і як міцно він кохає тебе й

дссі; — нещасний, приречений на загибіль, що й тепер потрапить усміхнутися, коли дивиться на тебе.

При цьому він розповів їй усе від самого початку.

— Це зробив ти для мене!? — скрикнула вона. — Ах, так! То на що ж мені журитися! — і, обійнявши його, вона заплакала.

— Голубко ти моя! — сказав Кеаве, — але все таки, коли згадаю я про пекельний вогонь — жах проймає мене наскрізь.

— Ніколи не говори мені цього, — просила вона. — Ні на кого не може прийти загибіль лише через те, що він любить Коква і не має іншої провини. Кажу тобі, Кеаве, я врятую тебе і твою душу ось цими руками, або загину разом з тобою! Щоб урятувати тебе, ти думаєш, не віддам я свого життя!?

— Люба моя! — вигукнув він. — Якби ти і сто разів помирала, то що ж з того змінилося б? — однако-

во я залишився б сам до того часу, коли прийде день моєї загибелі.

— Ти нічого не знаєш, — сказала вона. — Я не проста дівчина — я вчилася в школі в Гонолюду. І я тобі кажу — захищу свого милого! Що ти казав колись про цент? Адже не весь світ американський. В Англії є монета, яка зветься фазингам, і вона має вартість щось коло половини цента. Але все таки, на жаль, це мало що змінює на краще, бо ж купець мусів би згинути, а ми не знайдемо нікого такого відважного, як мій Кеаве! Але є ще ж Франція! Там є мала монетка, яку звать сантимом. Їх іде п'ять на цент, чи щось коло того. Нічого кращого ми не видумаємо: їдьмо, Кеаве, на французькі острови! Їдьмо на Таїті, як тільки буде туди корабель. Там будемо мати ми чотири сантими, три сантими, два сантими, один сантим, — перепродаж можливий чотири рази! А для цього нас двоє, щоб зробити продаж. Поцілуй же мене, Кеаве, і

забудь про горе. Кокуа захистить тебе!

— Бог послав мені тебе! — скрикнув він. — Я не вірю, що Бог хоче покарати, мене за те, що я хотів собі і тобі добра! Нехай буде так, як ти бажаєш. Вези мене, куди здумаєш. Я вручаю своє життя і своє визволення в твої руки.

Наступного дня ранком Кокуа почала збиратися. Вона взяла валізу Кеаве, яку він завжди брав з собою в дорогу, і поклала насамперед туди в куточок пляшку, і тоді наповнила валізу найкращими оздобами і дорожніцтвами, які були в домі.

— Ми мусимо показати себе багатими людьми, — казала вона, — бо інакше хто ж повірить у пляшку?

Весь час, поки вони збиралися, вона була весела, як пташка. Лише тоді, як дивилася на Кеаве, — слюзи набігали їй на очі, і вона підбігала до нього і цілувала його.

— А Кеаве камінь звалився з серця. Тепер, як він розкрив свою та-

ємницю і знайшов крихітку надії, він став немовби іншою людиною. Ноги його легко ступали по землі, і йому знову стало легко дихати. Але все-таки страх не зовсім покинув його і часом завмирала в ньому надія, згасала, ніби воскова свічка на вітрі, і він бачив тоді розбурхане полум'я і червоний пекельний вогонь.

По околиці пустив він поголоску, що вони їдуть провести весело час у Сполучені Штати. Хоч декому це видавалося й дивним, але це було менш дивним, ніж сама правда, якби хто довідався про неї.

Отже, вони поїхали на «Голі» до Гонолюлю, а звідти на «Умацільлі» до Сан-Франціско з багатьма білими подорожніми. У Сан-Франціско закупили собі місця на поштовій яхті «Тропік Бірд» і попливли до Папести, головного французького міста на південних островах. Після приємної подорожі, гнані пасатом, прибули вони туди одної погожої днини і побачили обмивані приборями хвиль ри-

фи, і Матуїту з пальмами, і шхуну, що гойдалася на воді, і білі будинки міста, що стояли вздовж на узбережжі, серед зелених дерев, а вище — гори і хмари над Таїті — Розумним Островом.

Вони вирішили винайняти собі будинок, який знайшли навпроти британського консульства, щоб з великою парадною витратою грошей і привертати до себе увагу каретами та кінями. Це було дуже легко, поки пляшка була в їхніх руках. А що Кокуа була сміливіша за Кеаве, то вона жадала від сатани двадцять чи сто доларів, як тільки виникала в тому потреба. Тим то на них скоро почали звертати увагу в місті, і ці чужинці з Гаваїв, їхні прогулянки, пишні убрання та коштовні прикраси Кокуа стали незабаром підставою для багатьох розмов.

Добре пішла справа після перших труднощів і з таїтянською мовою, яка подібна до гавайської з різницею в деяких літерах. Як тільки стали

вони вільніше розмовляти, почали натякати і на свою пляшку. Треба собі уявити, що це було не легко — починати про це розмову. Не так просто переконати людей, що ви говорите поважно, пропонуючи їм купити за чотири лише сантими джерело здоров'я і невичерпного багатства. З другого боку, треба було говорити і про небезпеку, зв'язану з пляшкою, і люди або не вірили усьому цьому і сміялися, або думали більше про лихі властивості пляшки, і відразу ставали похмурими й відверталися від Кеаве та Кокуа, як від людей, що накладають з нечистою силою. Далекі ще від будь-якого успіху, вони обоє почали зауважувати, що їх у місті остерігаються. Діти втікали від них з криком, чого особливо не могла переносити Кокуа.

Католики, зустрічаючись з ними жахалися, і всі люди, ніби змовившись, почали ухилятися від зближення.

Опанувала їх глибока безнадійність. Після цілоденних старань, во-

ни вечорами сиділи в своєму домі, не говорячи між собою ні слова. Часом лише тишу порушував раптовий вибух плачу Кокуа. Часом вони разом молилися, часом становили пляшку на підлозі і дивилися цілий вечір, як переливалися в ній тіні. Такими вечорами їм страшно було лягати спати. Довго-довго вони не могли заснути, а коли хтось з них засипав, то, прокидаючись, знаходив другого в гіркому плачу, чи, знов таки, прокидався сам-один, бо другий тим часом утік з дому від сусідства з пляшкою, щоб пройтися по маленькому садку під бананами або ж поблукати при місячному сяйві по березі моря.

IV

Одної ночі, коли Кокуа проснулась, Кеаве не було в хаті. Вона обмацала ліжко — місце, де він лежав, було холодне. На неї впав страх. Вона сіла в ліжку. Примарне місячне сяйво просвічувало крізь завісу. У покої було досить видно і вона могла розпізнати на підлозі пляшку. Надворі шумів вітер, великі дерева в алеї протяжно гули, а опале листя шаруділо на веранді. Серед усього цього шуму Кокуа почула ще один голос. Їй важко було б сказати, чи це був голос звіря, чи людини, але він був такий сумний, як сама смерть, і пронизав її до глибини душі. Вона поволі підвелася, прочинила двері і глянула на освітлене місяцем подвір'я. Там, під бананами, при-

павши лицём до піску, лежав Кеаве і стогнав.

Першою думкою Кокуа було підбігти і заспокоїти його. Але відразу щось стримало її від цього. Кеаве показав себе перед жінкою людиною мужньою і їй ніяк не випадало сбрмити тепер його, з'являючись в хвилину його слабости. З цією думкою вона повернулася додому.

— Ах, Боже, яка я була наївна, яка слаба! — думала вона. — Це ж він, а не я перебуває у вічній небезпеці, це ж він, а не я, стягнув прокляття на свою душу! Через мене це і через кохання до такої марної істоти, як я, що так мало може йому допомогти, бачить він тепер, як пекельне полум'я шугає над ним, — так! через мене, лежачи там надворі, на вітрі, чує він страшний сморід пекельної згарятини. Чи ж я така дурна розумсьм, що й досі не зрозуміла свого обов'язку, чи може й розуміла його раніше, але ухилялась від нього? Але тепер, нарешті, я по-

жертвую свою душу в ім'я любови до свого чоловіка. Кохання за кохання, — і хай моє буде рівне коханняю Ке-абе! Душа за душу, — і хай моя іде на погибіль!

Вона була жінкою рішучою і сміливою. Вона захопила з собою дрібні — дорогоцінні сантими, які кожний з них завжди мав при собі. А що такі дрібні монети були рідкі в ужитку, вони запаслися ними в державній скарбниці.

Коли вона ввійшла в алею, нагягну вітром хмари сповили місяць. Місто спало і вона не знала, туди повернутися, аж почувала, що хтось кашляє, в тіні дерев.

— Чоловіче, що ви тут робите в таку холодну ніч? — запитала вона.

Незнайомий через кашель ледве міг говорити, одначе вона зрозуміла, що він старий і бідний і чужий на цьому острові.

— Чи хотіли б ви мені прислужитися, як чужинець чужинці і як старший чоловік молодій жінці? —

запитала Кокуа. — Чи хотіли б ви допомогти дочці Гаваїв?

— Ах! — злякався старий, — це ти, відьмо Восьми Островів? І мою душу також намагаєшся обплутати? Але я чув про тебе і зумію оборонитися від твоїх чар!

— Сідайте тут, — сказала Кокуа, — і дозвольте мені розповісти вам одну історію. . .

І вона оповіла йому все про Кеаве від початку до кінця.

— І от — я його жінка, яку він купив за ціну щастя своєї душі. І що я маю робити? — спитала вона. — Якщо я сама піду до нього і запропоную продати мені пляшку — він не згодиться. Але якщо ви підете, він продасть вам її дуже радо. Я почекаю на вас тут: ви її купите за чотири сантими, а я її відкуплю за три. І хай Бог дасть сили бідній жінці!

— Якби ти думала мене обдурити, — сказав старий. — Бог, я вірю, покарав би тебе лютою смертю.

— Так, покарав би! — скрикнула Кокуа. — Будьте певні, що покарав би. Я не могла б бути такою ошуканкою — цього Бог не стерпів би.

— Дай чотири сантиметри і чекай на мене тут, — сказав старий.

Коли Кокуа залишилася сама, відвага її покинула. Вітер завивав між дерев, нагадуючи їй гуготіння пекельного полум'я. Тіні в світлі вуличних ліхтарів гойдалися, і їй здавалося, що це простягає до неї руки сам сатана. Якби вона мала доволі сили, вона втекла б відти, але вона не могла вчинити цього, і стояла в алей тремтячи, як перемерзла дитина.

Нарешті, вона побачила старого.

— Я виконав своє доручення, — сказав він. — Я застав твого чоловіка в плачу, немов малу дитину. Цю ніч він спатиме спокійно.

І він тримав пляшку перед нею.

— Перед тим, як передати її мені, — сказала Кокуа, — візьміть і ви собі добро разом з лихом — зажадайте, щоб кашель вас покинув.

— Я вже старий чоловік, — відказав той, — і занадто близько стою до могили, щоб користатися з диявольської ласки. Але — що це? Чому ж ти не береш пляшки? Вагаєшся?

— Ні, не вагаюсь!—скрикнула Кокуа. — Я тільки слаба. Почекайте хвилинку. Моя рука противиться, моє тіло здригається перед цією проклятою річчю. Тільки одну хвилинку!

Чоловік дивився співчутливо на Кокуа.

— Сердешна дитино! — сказав він. — Ти боїшся, твоя душа в розпуці. Добре, залиши її мені. Я старий і на цьому світі ніколи не зможу вже бути щасливим, а щодо майбутнього. . . .

— Давайте її мені! — простогнала Кокуа.— Ось вам гроші. Невже ви думаєте, що я аж така погана? Давайте пляшку!

— Хай тебе Бог благословить, дитино! — промовив старий чоловік.

Кокуа загорнула пляшку в хустину, сказала старому: «Бувайте!» і пішла вздовж алеї, не думаючи куди, бо ж усі дороги були тепер для неї однакові, і всі вони провадили в пекло. Вона то йшла поволі, то бігла, скрикуючи голосно серед темної ночі, або кидалася на придорожній пісок і ридала. Все, що чула колинебудь вона про пекло, спливало тепер їй на пам'ять. Вона бачила горюче полум'я, чула сморід згарятини, і їй здавалося, що її тіло перегоряє на вугіль.

Над ранок вона опритомніла і повернулась додому. Було так, як казав старий чоловік: Кеаве спав, немов дитина. Кокуа стояла і дивилася йому в обличчя.

— Тепер, мій любий,— сказала вона,— тепер можеш спокійно спати. Коли прокинешся, зможеш знову співати і сміятися. Але для бідної Кокуа, на жаль,— я не думаю нічого поганого — для бідної Кокуа не-

ма більше сну, нема співу, нема радості — ні на землі, ні в небі.

При цьому вона лягла біля нього в ліжку і її горе було таке тяжке, що вона відразу запала в глибокий сон. Пізнім ранком Кеаве збудив її і передав добру новину. Здавалося, що він збожеволів з радості — він не звертав уваги на її муку, хоч вона зле її приховувала. Слова в'язли їй у горлі, але їй це не мало значення — Кеаве все говорив. Вона не з'їла ні рисочки, але хто на це дивився? Кеаве собі випорожняв миску. Кокуа бачила і чула його як крізь сон, ніби когось чужого. Часом, коли вона забувалась і починала сумніватися в усьому, вона прикладала руки до чола. Почувати себе засудженою на загибель і разом слухати веселу, безтурботну балаканину чоловіка, це було так страшно!

Кеаве весь час їв, говорив, укладав пляни їхнього повороту, дякував їй за порятунок, дивився і називав її найвірнішим приятелем. Він смі-

явся з старого чоловіка, який був настільки дурний, що купив ту пляшку.

— Виглядав він, як поважна людина, — казав Кеаве. — Та ось як можна судити з зовнішнього вигляду. І для чого це старому грішникові потрібна пляшка?

— Мій любий! — промовила несміливо Кокуа, — його намір міг бути зовсім добрий.

Кеаве в'їдливо сміявся.

— Знаємо, знаємо! — не вгамовувався він. — Старий ледар, я тобі кажу, і ще дурний, як чобіт. Бо ж пляшку досить трудно було продати за чотири сантими, а за три буде зовсім неможливо. Справа надто близько підійшла до кінця. І від неї чути вже згарятиною — бррр! — сказав він і здригнувся. — Це правда, що я сам купив її за один цент, не знаючи про те, що є менші монети. Такий дурний був я з горя. Інший такий ніхто не знайдеться: хто б тепер цю пляшку не мав, понесе її аж у пекло.

— Ах, дорогий мій мужу! — сказала Кокуа. — Чи ж не страшна це річ рятувати себе самого вічною загибеллю іншого? Мені здається, я не могла б сміятися. Я почувала б себе прибитою, я була б дуже сумна. Я молилася б за нещасного власника пляшки.

Тоді Кеаве, оскільки він відчував правду того, що вона казала; роззлостився ще гірше.

— Так! Так! — кричав він. — Ти можеш собі сумувати, якщо хочеш. Але добра жінка так би не говорила. Якби ти взагалі про мене думала, ти б мусіла соромитися цього.

При цих словах він вийшов і Кокуа залишилась сама.

Які можливості мала вона, щоб продати цю пляшку за два сантими? Вона не бачила жадних. А коли б і мала будьякі, то Кеаве поспішав забрати її у країну, де не було дрібніших монет за цент. А тепер — в самий день її самопожертви — чоловік насварився і покинув її.

Вона навіть не пробувала користати з часу, який ще лишився, але сиділа в хаті і, віднявши пляшку, позирала на неї з невимовним жахом. Опісля з огидою відсунула геть.

Незабаром повернувся Кеаве, щоб запросити її на прогулянку.

— Мій любий, я хвора, — відповіла вона — я погано себе почуваю. Вибачай, але мені це не дасть ніякої приємности.

Тоді Кеаве став ще більш злий на неї, думаючи, що вона ще не забула про старого, а на самого себе тому, що признавав їй правду і соромився бути таким щасливим.

— Це така твоя вірність! — кричав він. — І такі твої почуття! Твій муж врятувався від вічної загибелі, в яку він попав через кохання до тебе, а ти — не маєш приємности! Кокуа в тебе не має серця!

Розлютований, він вибіг з хати і цілий день блукав по місту. Зустрівши приятелів, пив з ними. Далі найняли вони візника і поїхали за міс-

то: де знову пили. Весь цей час Кеаве почував себе зле, бо він весело гуляв тоді, коли його жінка сиділа вдома сумна, і тому, що він у своїм серці відчував, що правда була по її стороні, і свідомість цього змушувала його пити ще більше.

З ним пив один пристаркуватий чоловік, колишній боцман китоловного корабля, дезертир, пізніше шукач золота і, нарешті, арештант багатьох тюрем. Слабого розуму і небалакучий, він сам любив випити і любив бачити інших п'яними, а тому раз-у-раз цокався з Кеаве чаркою. Незабаром ніхто в товаристві не мав у кишені й шеляга.

— Ти, слухай! — сказав боцман. — ти багатир — ти ж цим усюди хвалився. У тебе нібито є пляшка, чи якась інша дурниця.

— Так ! — відповів Кеаве, — я не бідний, я піду і принесу трохи грошей від моєї жінки, у якої вони лежать.

— Це, брате мій, поганий звичай, — сказав боцман. — Ніколи не довіряй бабі долярів! Баби фалшиві, усі вони фальшиві, як вода. Май на неї око.

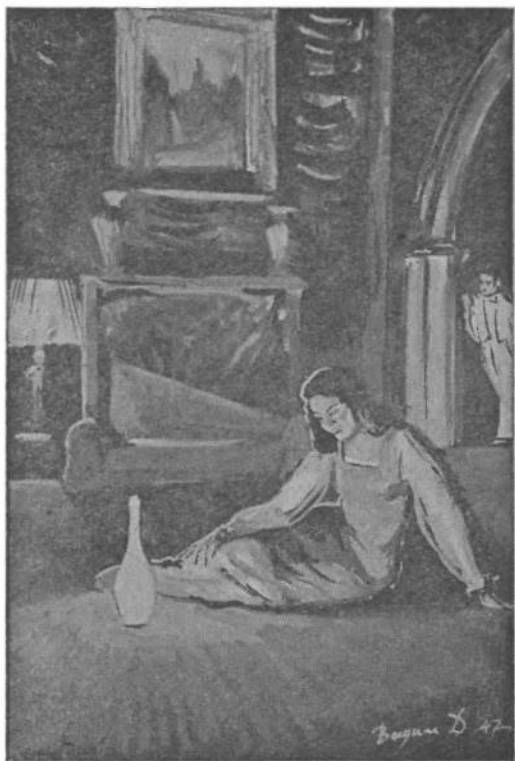
Ці слова особливо подіяли на Кеаве, бо він уже добре був підхмелений.

— «Я не здивувався б, — подумав він, — якби виявилось, що вона справді фалшива. Бо чому ж це вона була така пригнічена моїм визволенням? Але я їй покажу!»

Як тільки вони повернулися до міста, Кеаве попросив боцмана почекати на нього на ріжку вулиці, біля старої в'язниці, а сам пішов в алею до свого дому.

Звечоріло. В домі горіло світло, але не було чути ніякого голосу. Кеаве шмигнув за ріг дому, тихо причинив задні двері і заглянув усередину.

Коука сиділа на підлозі, побіч стояла лампа, перед нею ж була молочно-біла пляшка з пукатим черевцем і довгою шийкою. Коука дивилась на неї, заломивши руки.

Довгий час Кеаве стояв і дивився через двері. Спочатку він дуже збентежився, що продаж був невдало зроблений і пляшка повернулася до нього знову, як колись у Сан-Франціско. Коліна під ним підігнулися і хміль випарував з голови, як ранком туман з-над річки. А потім прийшла йому інша думка, і вона була така незвичайна, що його щоким аж запаленіли.

— «У цьому мушці переконатися»,
— подумав він.

Кеаве зачинив двері, прослизнув тихенько знову за ріг і тоді, навмисне тупаючи ногами, ввійшов до кімнати, нібито тільки повернувся. І дивна річ! — коли він відкрив двері, не було вже видно ніякої пляшки. Кокуа сиділа у кріслі і, побачивши його, схопилася, ніби збуждена зі сну.

— Я пив і веселився цілий день,
— сказав Кеаве. — Я був у добрій компанії і прийшов тепер тільки по

гроші, щоб знову йти пити і гуляти з приятелями.

Його обличчя і голос були такі поважні, як у судді, але Кокуа була занадто пригнічена горем, щоб це зауважити.

— Так, добре, пускай своє добро, як тобі до вподоби, мій любий, — і її голос тремтів.

— О, я завжди роблю добре! — сказав Кеаве, пішов до валізки і вийняв гроші. При цьому заглянув він у куточок валізки, де вони тримали пляшку, — але там її не було.

Тоді валізка на підлозі загойдалася перед ним, немов морська хвиля, а будинок клубами диму завихрив в очах, бо він збагнув, що загинув і не має ніякого рятунку.

— «Сталося, чого я боявся, — подумав він. — Це вона купила пляшку».

Коли прийшов він трохи до себе і випростався, піт збігав йому по обличчю буйними краплями, ніби дощ, і був холодний, як джерельна вода.

— Кокуа, — сказав він, — я наговорив сьогодні тобі багато дурного, і тепер шкодую. Я вертаюся гуляти з моїми веселими приятелями, — посміхнувся він досить спокійно, — і матиму більше приємности гуляючи, якщо ти мені простиш.

Вона раптом обняла його коліна і цілувала їх, заливаючись слізьми.

— Ах! — скрикнула вона, — але я прсила б бодай одно миле слово!

— Хай ніхто з нас нічого поганого не думає про другого, — сказав Кеаве і вийшов з дому.

Гроші, що їх узяв Кеаве з собою, були тільки часткою того запасу сантимів, які вони назбирали після свого приїзду. Він напевно не мав наміру більше пити. Його жінка віддала свою душу за нього, тепер він мусить дати свою за її. Ніякої іншої думки він тепер не мав.

Біля старої в'язниці чекав на нього боцман.

— Моя жінка має пляшку, — сказав Кеаве, — і якщо ти не допомо-

жеш мені дістати її назад, не будемо цієї ночі мати ні грошей, ні горілки.

— Чи не хочеш ти цим сказати, що з цією пляшкою все правда? — вигукнув боцман.

— Тут ось ліхтар, — сказав Кеаве, чи похоже, що я жартую?

— Воно то правда — ти виглядаєш так поважно, як труп, — сказав боцман.

— Ось бачиш! — промовив Кеаве. — Тож на ось тобі два сантими, йди до моєї жінки і запропонуєй їй їх за пляшку, яку, — я, здається, не помиляюсь, — вона зараз же тобі продасть. Тоді принеси її сюди і я відкуплю її у тебе за один сантим, бо з цією пляшкою зв'язане таке право, що вона завжди мусить бути продана за меншу ціну. Але що б ти не робив — нічого їй не кажи про те, що прийшов від мене.

— Чи не за дурня ти мене маєш? — запитав боцман.

— А якби й так, то ж ти на цьому не втрачаєш, — відповів Кеаве.

— Це правда!—потвердив боцман.

— А як ти мені не віриш,—докинув Кеаве, — можеш спробувати. Як тільки вийдеш з дому, зажадай собі повну кишеню грошей або пляшку найліпшого рому, або ще щонебудь, що ти хочеш, і ти пізнаєш тоді силу диявольської пляшки.

— Ну, добре, товаришу, — згодився боцман. — Я спробую, але якби ти хотів з мене пожартувати, то я тобі опісля ці жарти палкою виб'ю.

І китоловець пішов в алею, а Кеаве залишився і чекав. Це було чи не те саме місце, де минулої ночі чекала Кокуа. Але Кеаве був більш рішучий і не вагався в своїм намірі. Тільки на душі було трохи гірко від розпачу.

І здавалося йому, що він довго чекав, поки почув голос, який співав у темряві алеї. Він пізнав, що це був голос боцмана. Але було дивним тільки, що його голос став аж надто п'яний.

Незабаром появився в світлі ліхтаря — хитаючись на ногах — і сам боцман. З пазухи в нього стирчала диявольська пляшка, а другу пляшку він тримав у руці. І як тільки показався, він підніс пляшку до рота і почав пити.

— Ти її маєш, як я бачу, — сказав Кеаве.

— Геть з лапами! — закричав, відступаючи назад, боцман. — Не підходь до мене, а то розтовчу тобі пику. Ти хотів би чужими руками жар загрибати, але дзуськи!

— Що тим цим хочеш сказати? — дспитувався Кеаве.

— Що!? — кричав боцман. — Це чудова пляшка, ось що! Оце я тобі кажу! Як її дістав за два сантими, цього я й сам не розумію. Але мені ясно, що ти її за один сантим не дістанеш.

— Так ти не хотів би її продати? — Кеаве забило дух.

— Ні, паночку! — відрубав боцман. — Але, коли хочеш, то на — вибий рому.

— Знай. — відповів Кеаве, — що людина, яка має цю пляшку, піде до пекла!

— Туди, мабуть, я так чи інакше потраплю, — відповів мсряк, — а ця пляшка — це найкращий туди супутник, якого прийшлося мені досі зустріти. Ні, паночку! — закричав він знову. — ця пляшка тепер моя! А ти можеш тепер іти і шукати іншу.

— Не може бути!? — закричав Кеаве. — Для тебе ж самого благаю тебе, продай її мені!

— Твоєї балаканини я й слухати не хочу, — відказав боцман. — Ти думав, що я дурний, але тепер сам бачиш, що я не такий! На цьому кінець! Якщо не хочеш ковтнути рому, зроблю це я сам. За твоє здоров'я! І — надобраніч!

Після цього він пішов по алеї в напрямі до міста, і так з нашого оповідання зникла і пляшка.

А Кеаве біг до Кокуа, як вітер. І велика була їх радість цієї ночі. І велика з того часу була згода в усі дні їхнього життя у Ясному Домі.

